

CD

DE LATE middeleeuwen hebben nogal eens meer een slechte faam die de laatste honderd jaar oordeel stapsgewijs wordt bijgestuurd. De allereerste grote tentoonstelling van de Vlaamse 'primitieven' dateert immers nog maar van 1906! Primitief. Het woord alleen al bewijst hoe men over hen dacht. Gelukkig zette de beroemde Nederlandse hoogleraar Johan Huizinga wat de geschiedschrijving betreft zo rond 1930 veel recht.

Voor de laat-middeleeuwse muziek brak de herwaardering zelfs nog later door. Eigenlijk pas vanaf 1960 worden namen als Ockeghem, Josquin des Prez, Pierre de la Rue enzovoort weer opgevoerd. Hun polyfonie roept een voorbijge wereld op van geleerde vroomheid en van formidabel ambachtelijk kunnen. Deze twee recente opnames, de ene met polyfonie van Johannes Ockeghem (einde vijftiende eeuw), de andere met Schotse muziek van zowat een eeuw vroeger, bewijzen voortreffelijk hoe fantastisch de klankwereld is waarin de beter gestelde kerkse middeleeuwer zich mocht thuisvoelen.

The Clerks' Group onder de leiding van Edward Wickham brengt een aantal liederen van de Frans-Belgische componist Ockeghem. Ze bieden ons een mis, samengesteld uit de mooiste liederen bijeengeplukt uit niet minder dan vijf Ockeghemmissen. Het ene onderdeel is nog schitterender dan de andere! Dit Britse ensemble heeft al heel wat meerstemmige muziek opgenomen en specialiseert zich zelfs in het genre van de Frans/Vlaamse polyfonie. Deze cd heet met recht en reden *The Essential Ockeghem*, want ze brengt ons het topwerk van Ockeghem. Ze zingen prachtig, zonder ooit te verdwalen op de vele paden die de componist door elkaar laat lopen, om die dan ten slotte weer meesterlijk bijeen te halen.

De heilige Maagd bekleedt in de middeleeuwse vroomheid een uitzonderlijke plaats. Zij is tenslotte de Moeder Gods en ook onze voorspreker bij haar Zoon. Geen wonder dus dat men talrijke votiefmissen voor de Maagd aantreft. Ook in Schotse Saint-Andrews, wat blijkt uit een handschrift dat zich vandaag in Duitsland bevindt.

Uit de talrijke gezangen van dit manuscript stelde het dameskoortje Canty een schotse *Lady Mass* samen met werkelijk verbluffend mooie muziek. Het tweede deel bundelt andere mariale liederen. Het gaat hier om heel vroege polyfonie. We horen tweestemmige zang die nog heel dicht bij de homofonie aanleunt. De tenor (letterlijk vasthouder) is de lagere partij die haast nog gregoriaans zingt, terwijl de hogere stem allerlei ingewikkelde spiralen schrijft. Soms doen zij dat in harmonie, af en toe ook wel eens met een sterke dissonantie, wat deze muziek juist pittig maakt.

Dat deze vier dames al een tiental jaar samenzingen, is overduidelijk. De overnames zijn haarfijn en hun stemmen passen bijeen als de vingers van een hand. Een hand die ook een duim heeft, want het viertal laste ook een aantal interludia in op historische harp. Die wordt heel subtiel bespeeld door de vermaarde Bill Taylor, een lid trouwens van de Belgische groep Quadrivium. Middeleeuwse kloosters, een verschrikking? Als er toen zo gezongen werd, zou ik dat zeer betwijfelen! (JC)

The Essential Ockeghem. Sublime Renaissance Choral Music, door the Clerks' Group onder de leiding van Edward Wickham, Gaudeamus (distributie Coda), CD GAM 357, 15,55 euro • Felix Femina. Scottish Medieval Polyphony, door Canty onder de leiding van Rebecca Tavener, Gaudeamus (distributie Coda), CD GAU 360, 20,45 euro.

De Nürenbergse orgelist en componist Johann Pachelbel werd pas in de jaren 1970 wereldberoemd met zijn inmiddels grijsgedraaide Canon in D groot. Zo populair is dit stuk zelfs, dat een uitvoering ervan op gitaar door een Koreaanse jongeman op dit moment behoort tot de tien meest bekeken video's op YouTube!

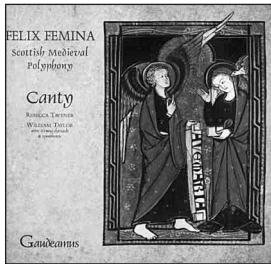
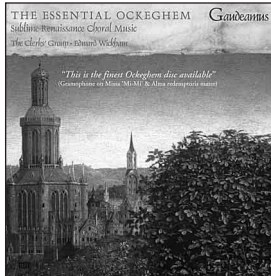
Pachelbel (1653-1706) mocht zich echter niet altijd in zulke populariteit verheugen. Zoals zovele andere barokcomponisten werden zijn werken tot de Tweede Wereldoorlog eigenlijk nauwelijks uitgevoerd. In zijn eigen tijd, het laatste kwart van de zeventiende eeuw, was hij echter een groot musicus die zich zelfs zo veel faam had verworven, dat gesproken werd van de 3 B's: Buxtehude, Bach en – vreemde schrijfwijze – Bachelbel...

Pachelbel bevindt zich halfweg tussen de strenge Schütz en de grote Bach, die Pachelbels muziek in zijn jeugd bestudeerde. Kenmerkend voor Pachelbel, althans voorzover uit deze mooie cd is af te leiden, is de combinatie van geestelijke en geestige muziek. Ook de nadruk op het affectieve is duidelijk aanwezig, en zeker in het aangrijpende duet *Augen, streuet Perlen Tränen* en *Wie nichtig! Ach! Wie flüchtig* waarin telkens een bezinning over de futiliteit van het leven en de onvermijdelijke dood centraal staat. Dit ernstige sentiment is natuurlijk typisch voor de barokperiode in haar geheel.

De vurige en ook letterlijk roodharige sopraan Emma Kirkby was in ons land al zo vaak te gast, dat haar zilveren sopraanstem ons heel vertrouwd in de oren klinkt. En het kleine groepje van de London Baroque met de onvolprezen cellist Charles Medlam is ook al zo'n vertrouwde waarde. Dergelijke uitvoerders staan garant voor een puike uitvoering van Pachelbel's aria's, duetten en de twee *geistliche Konzerte*. Een goed uur mooie muziek van een ondanks zijn populaire canon nog te weinig bekend componist. (JC)

Johann Pachelbel, Arien & Concerti, door Emma Kirkby, Kai Wessel, Jan Kobow, Klaus Mertens & het London Baroque, Cavalli Records (distributie Coda), CCD332, 17,90 euro.

Het wekelijkse aanbod boeken, cd's en dvd's in *Kerk+Leven* is ook te raadplegen en te bestellen via het *Mediacenter* op de website www.kerknet.be.

DE VERLICHTING DOORGELICHT

F ILOSOOF en publicist Ludo Abicht onderzoekt de oorsprong en de betekenis voor vandaag van de Verlichting (1650-1800), de grote culturele en levenbeschouwelijke stroming in Europa die de rede en de seculariteit vooropstelde. Het effect van deze beweging voelen wij tot op vandaag. De ontkerkelijking is er rechtstreeks mee verbonden.

Abicht leest de radicale en gematigde Verlichtingsdenkers. Afgeven op het irrationele van de godsdienst, op het klerikalisme en het al te letterlijk nemen van de Bijbel stonden centraal in hun project. Tegelijk waren deze grote denkers eigenlijk niet echt anti-godsdienstig. De auteur onderzoekt ook de kritiek op de Verlichting, maar – het mag niet verbazen van deze winnaar van de Arkprijs van het Vrije Woord – houdt toch een warm pleidooi voor voortzetting en vernieuwing van de centrale ideeën.

Actief pluralisme staat in Abichts pleidooi centraal en in een opvallende passage roept hij overtuigde gelovigen op mee te stappen in de strijd tegen de irrationaliteit en het fundamentalisme: „Overtuigde gelovigen hebben er meer belang bij fundamentalistische denkfouten te bestrijden dan hun atheïstische medeburgers, want zodra de godsdienst zich onnodig op het terrein van de wetenschap begeeft, schaadt dit de zuiverheid en de sereniteit van de keuze en het religieuze engagement.” Anderzijds vraagt actief pluralisme dat ook vrijzinnigen de moeite moeten nemen zich de levensbeschouwing van een christen (of een andere) te verdiepen en er de interne logica en coherentie van in te zien. (EDS)

Ludo Abicht, De Verlichting vandaag, Houtekiet, Antwerpen, 2007, 199 blz., 17,50 euro, ISBN 978 90 5240 927 6.

PEINS EN VREE

DE ZOEKTOCHT naar spiritualiteit is vandaag echt wel populair. Maar wat is dit? In het boekje *Langs spirituele plekken* vindt u alvast een ruime waaier van mogelijkheden. Zelfs lezen we als ondertitel dat het gaat over mystieke, rustgevende, meditatieve, gezonde en spirituele activiteiten in Nederland en Vlaanderen. En laat ons eerlijk zijn, hoofdzakelijk Nederland, want amper zes initiatieven zijn te vinden in Vlaanderen, en dan nog liefst vlak bij de grens met onze noorderburen.

Onder *Heilige huizen* verstaat de auteur zowel een kerk als een boedhistische tempel. Deze huizen hebben nog steeds hun oorspronkelijke functie. In het hoofdstuk *Te gast in een klooster* worden enkele abdijen of kloosters aanbevolen die een gastenkwartier openstellen voor mensen die het dagritme van de bewoners respecteren.

Volgen *Mystieke musea*, *Slapen in hogere sferen*, *Goddelijk eten en drinken*, *In balans*, *Magische plekken in de natuur* en *Actief spiritueel* als vindplaatsen voor spiritualiteit. Het zijn veelal gebouwen of plaatsen met een rijk verleden, dat nog een beetje gerespecteerd wordt. Ze kregen een herbestemming, vooral in de wellness- of alternatieve sfeer zoals tarotkaarten, dromenvangers, wichelroedes,... Zeker niet altijd een christelijke spiritualiteit.

Een uitzondering hierop is het laatste deel *Actief spiritueel*, waarin de wandelweg naar Compostela met vertrek in de Friese Sint-Jacobparochie en nog andere pelgrimspaden en -wegen worden aanbevolen, naast enkele 'reguliere' bostochten. (TH)

Tineke Zwijgers, Langs spirituele plekken. Inspirerende tips voor mystieke, rustgevende, meditatieve, gezonde en spirituele activiteiten in Nederland en Vlaanderen, Kosmos, Utrecht, 2006, 144 blz., 15 euro, ISBN 978 90 215 8037 1.

FRANCISCUS ANDERS

F RANCISCUS is ongetwijfeld een van de meest tot de verbeelding sprekende heiligen. Zijn radicale armoede, zijn diepe vriendschap voor de armsten en zijn liefde voor de natuur, maar ook zijn trouw aan de Kerk maakten hem al in zijn eigen tijd tot een 'tweede Christus'.

Over Franciscus is al veel geschreven, soms te vroom. Franciscan Walter Verhelst kent de heilige en zijn spiritualiteit bijzonder goed en schreef een boek dat ons helpt de historische Franciscus beter te leren kennen. Dat betekent ook het interpreteren van de vroegste biografieën over de kleine man uit Assisi. Soms moet de auteur een en ander rechtzetten. Soms blijft het mysterie ongeschonden, zoals de verhalen over de kruiswonden die Franciscus zou ontvangen hebben. Daarover blijken de historische gegevens te karig.

In aparte tekstblokken staan verhalen over Franciscus afgedrukt of teksten en gebeden van de heilige zelf. De bronnen zijn goed weergegeven, wat dit boek ook een zeker gezag verleent. Het borstelt ons niet enkel een portret van de *poverello* (al wil Verhelst geen biografie schrijven), het tekent ook de contouren van een authentieke franciscaanse spiritualiteit. (EDS)

Walter Verhelst, Kennismaken met Franciscus, Halewijn, Antwerpen, 2007, 182 blz., 15 euro, ISBN 978 90 8528 063 7. U kunt het boek bestellen door overschrijving van 15 euro (verzending inbegrepen) op rekeningnummer 220-0971727-17 van Uitgeverij Halewijn. Vermeld bij mededeling duidelijk het aantal exemplaren en 'code 266'.

